

Rá Tito

Ja ua rá carta bi 'yo'tra Pablo, ngue bi mennba rá Tito.

1 ¹ Nugä drá Pablo, rá mefigä Oja, 'ne rá representantegä rá Jesucristo. Bi 'dacra 'befi ngue ga japi da 'yec'ei rá Cristo'ü to ya xpá huan'Oja. Ga japi da badi ngue majuani na ma nt'ec'ih i ja.
² Janangue da bahyø ja'i ngue di n'uacju rá 'da'yo te para zantho. Hante ngue di nhohra ximhäi, ya xi zän'Oja ngue di 'dacju rá 'da'yo te. A nuna Oja, hingui fehni na. ³ A nuyá, ya bi zonna pa bá sän'Oja ngue da fadi hanja na rá hoga 'da'yo hya. Nuna Oja ma Yantehu bi 'yexqui ngue ga mmambrá hya.

⁴ Dadi zengua'i, ague Tito. Nu'mo da ben'i, xogue entho majuani ngue ma ts'unt'ü'i. Porque da ja'i gá 'yec'ei na rá nt'ec'ei jagüi. Di nnegä ngue nuna Oja ma Papáhu co 'nehna ma Hmuh Jesucristo di jap'a'i, di huec'a'i, da hyut'a ni mmui.

-----
⁵ Nugä da soc'a'i p'u ja rá häi Creta ngue gui juatyø hya di m'mep'ü 'buhyø 'yec'ei. N'u ngu n'na yø hnini, nup'ü di mpeti yø 'yec'ei, gui 'yexyø n'yohu di m'met'o. Ya xtá xi'i ndana gue'a'u gui 'yets'i. ⁶ Da gue'u yø n'yohu hin tema hya xaq thinnbi gui 'yets'i. 'Ne n'na drá xisu di si. Nu yø basi di si, dyø 'yec'ei. 'Ne hinjonda zä da 'yena ngue mathøguetho yø basi, ogue dyø mmejmahya. ⁷ Jatho ngue nu to 'bet'o ngue yø 'yec'ei, hin tema hya da thinnbi, porque nu'a 'bet'o, ørpabi rá 'befi Oja. Janangue da thanhni to hindi 'yets'i. Hindra cue. Hindra iti. Hindi mpute. Hingu hondra menu di ma rá mmui. ⁸ Gue'a rá ja'i ngue di unna ts'aya p'u ja rá ngu. Di ho da 'yotra nho. Da zamrá mmui. Di nhoja'i. Da nu mansu Oja. Di mfäse xanho. ⁹ Nu rá n'yohu gui 'yets'i, jatho ngue tengøtho rá hya bi sännbabi, da gue'a rá hya di nxännbate'a. Porque gue'a rá hya majuani'a. Co nuna rá hya naya, da zä di hatra ts'edi mi'da yø 'yec'ei. 'Ne da zä da dap'ü te'o hingu gue'a rá hya mma.

-----
¹⁰ A nuyá, 'bu*xangu* yø mmejmahya, hinte di muui yø hya xännbate, hätyø ja'i. Pe ma datho'ü yø judío njap'ü. ¹¹ Jatho ngue da thejpa yø hya'u. Porque hingu gue'a rá hya majuani xännbate. Hontho nne ngue da gujpabi rá menu yø ja'i. Ya ja 'da yø ngu ya xaq 'bärpabi yø mmui yø ja'i.

¹² Nuna n'na rá bamhyø p'u ja rá häi Creta bi ma te ga 'yo'ü yø mmenguhu. Bi 'yena: "Nu'ü yø mmengu Creta ga 'yot'a yø fehni'ü. 'Bu*teng*utho yø ts'o zu'ë. Hont'a te da zi honi, emmei yø danhyei", bi 'yena.
¹³ Nuna rá hya bi manna, gue'a ga 'yo yø mmengu p'u guí 'bu*i*.

Janangue 'yemme*ɛi* dāmī hejpabi'ū yō hyäte, n'namhma ngue dā bōmmānho yō nt'ec'ei yō ja'i.¹⁴ Ya hindā 'yorpabi mā su'a te sāmāhyā mmānyō judío, nī xingā gue'ū yō hyā ngue rā ja'itho dī mānda, guehya yō ja'i hingui nnū mānho rā hyā majuanī ya.

¹⁵ Nu to xānho yō mmui, hingā hōntho dī ntöt'ui n'na rā cosa, sā dā t'embī ngue ya bi nts'onyō mmui. Pe nu to hingui ho yō mmui, ngue hingyō 'yec'ei, hin hapū dā thīnnbā rā nho. Porque ya xants'o yō n'yomfēni, nī xinguī tär'mān'ū yō mmui 'mō xants'o te öt'e.¹⁶ I mma ngue pa Oja, pe co nu'a te ga 'yo, dī nequi ngue hingui pa Oja. Hingui hnū mānho te ga 'yo, porque yō mmējmāhyā, janangue hingui sā temā nho da 'yöt'e.

2 ¹ A nu'i ague Tito, nunā rā hyā rá nc'at'iui mā nt'ec'eiui i ja, dā gue'ā rā hyā gui xānnbabī yō ja'i'a. ² Gui xihyō daja'i ngue dā zāmyō mmui, dī nhoja'i, dī mfādi xānho. Nunā rā hyā majuanī, guehnā dā 'yec'ei na. Dī māhyō mmic'eiui. Dā zeti te rā n'u i sā. ³ 'Né'ū yō xisu ngue yō daja'i, gui xifi ngue dā 'yöt'e ngue dā hnū mansu. Hindyō zate. Hindyō iti. Gā rā nho dā 'yudi. ⁴ Dā xānnbabī yō hmute xisu ngue dī māhyō dāmme conyō basī dī mādi. ⁵ Dā xānnbī ngue dī mfādi xānho, 'yo di öträ nts'o. Dā māhyō ngu. Dī nja yō yemmui. Dā 'yöt'e te xihyō dāmme. Nu'mō dā 'yöt'e tengū nā rā hyā naya, ya hinjonda zannbabī rā hyā Oja.

⁶ Nu'u yō ts'unt'ū, xquet'ā gui xifi ngue dī mfādi xānho.

⁷ A nu'i, dāmī 'yū'ā te rā nho ja ngue dā n'yo yō ja'i. Nu'mō guí xānnbate, drā hyā njuantho guí mma. 'Né dī nja ni ts'u. ⁸ Drā hyā xta nho guí mma, mān'nan'yo mi 'yöt'e ngue hindā gue'ā guí mma. Janangue nu'u mbōcūe dā mes'yō sā. Porque hindā dīni ha di japi dā nōmmān'ū'āhu.

⁹ Dāmī xi'u 'bhi ngue yō hmiqui ngue dā 'yec'ei yō hmū 'mō nzofo. 'Yo di thātho. Dā 'yöt'e ngue dā hnū mānho te ga 'yo. ¹⁰ 'Yo temā cosa di haqui. Zānt'ā dā 'yöträ nho n'namhma ngue dī nejmānho rā hyā nā Oja mā Yantehu.

¹¹ Ya fādi hangū gangu rā māte Oja bi 'dacjū. I nnepe ngue dī nyāni gātho yō ja'i 'bucua nximhāi. ¹² Rāngue bi 'dacjū rā māte, ya nne ngue ga hehmū p'u rā nts'o, dā gue'ū yō pähä ja ua ja rā ximhāi ngue hingui ho, ma ga hehmū p'u. Ya jatho ngue mēnte dī 'buhmū ua ja rā ximhāi, ga mfāhmū xānho. Ga n'yo mānhohu. Ga orpahū māsu Oja. ¹³ A nuyá, co n'na rā pähätho nnā tōmhmu'a rā pa dā ecua rā Jesucristo. Ga nnūhu ngue i tāte nā, porque nunā, guehnā Oja mā Yantehu nā. ¹⁴ Guehnā bi dāse rā te connā nguecjū nā. Bi du ngue da yanju ngue rā nts'o. Bi hogā mā mmuihu. I nne ngue ga sohū rā 'ye. 'Né i nne ngue ga hāhu rā ts'edi ga öthū rā nho.

¹⁵ Guehnā rā hyā gui xännbā yō ja'i naya. Dāmī hātra ts'edi yō ja'i ngue dī n'yo xānho. Dāmī hejpābī 'mō hīngā gue'a ḥt'e. Gue'a nī 'bēfi bi 'da'i Oja'a. 'Yo guí nne ngue hīndā t'ḥt'a'i mā su.

-----

3 ¹ Dāmī xihyō ja'i ngue dā 'yōrpa mā su rā dāst'abi, gātho'u mī'da ja yō cargo xānhēts'i. Dā 'yēc'ēi te di 'bēpi. Co n'na rā pāhātho dā 'yōtra hoga 'bēfi sifi dā 'yōt'e. ² Gui xifi ngue 'yo to dī nnōmmān'u. 'Yo dyō nequisui. Dī nya mānho p'u ha ya. Da hnu ngue dī m'mu mmanhuēhi p'u ha 'būhyō ja'i.

³ Ma ga mmbēmhmu 'mō mān'na rā pa ngue 'nēcjū nma yō m'mēmmuihū, dyō mmējmāhyahū, hīngā gue'a te nmi' ḥthū. Xi bennga mā mmuihū yō pāhā xānts'o. Xtā m'mu mānts'ohū, 'nē dyō zeyahū. 'Da xi nū mān'ūjthogahū yō ja'i. 'Nē dādī nnu mān'ūhū n'na ngū n'najū. ⁴ Pe bi 'yēhra pa ngue nūnā Oja mā Yāntehū, bi fādī hanja nā rā māte bi 'yōt'e ngue bi mādi gātho yō ja'i. ⁵ Nuna Oja bi yanju. Hin tema nho dā ḥthū ngue'a i yanju. Sinoque bi huēgahū, jānāngue bi yanju. Bi hoga mā ts'oquihū. Bi 'dacjū rā 'da'yo te ngue rā Espíritu Santo bi 'yōt'e ngue mā'da'yo dā m'muhmu. ⁶ Ngue ya bi yanju rā Jesucristo, Oja bā penngahū rā Espíritu Santo ngue dā māxcahū xāndōnho. ⁷ Bi 'yōtra māte Oja ngue bi hoga mā ts'oquihū, bi nepe ngue nūp'u 'bū Oja di tocagahū ngue ja ga m'muhmu p'u para zāntho. A nuyá, gue'a dī tōmhmū'a ya.

⁸ Nūnā rā hyā ja ua, gā majuāni nā. Jānāngue dāmī hātra ts'edi yō ja'i ngue guehnā rā hyā dā 'yēc'ēi nā. Nū to gā 'ēc'ēi Oja, di ja ndūmmui dā 'yōtra nho. Nuya yō hyā ya, xānho 'nē dā 'yōrpābī rā nho yō ja'i. ⁹ Pe 'yo guí nnehū ngue dī nja yō njunt'i hīngui ja te rāngue'a. 'Yo gādī njunthū co nū'a te xi n'yo yō ndiuia mānjām'mō. 'Nē 'yo gādī njunthū ngue connā ley ga 'yo yō judío. Porque rā njunt'i, hīn tema nho ḥt'e.

¹⁰ Nū'mō 'būi to ḥt'rā sui ngue di 'uecyō 'yēc'ēi, dāmī hejpi. Rā 'dandi ogue rā yondī guí hejpi. Pe nū'mō hīngui nne dā 'yōde te guí xifi, o nīmantho gādī nsixui. ¹¹ Porque nū to hīngui nne dā 'yōde te sifi, mā'bēdi rā mmui. Ya dī nēqui ngue nne rā mmui ḥt'rā ts'oqui.

-----

¹² Dī sānnī ngue ga pen'nā'i p'u rā Artemas, ogue rā Tíquico. Nū'mō bi zōmp'u, 'yōrquits'u rā māte guá e'a n'nihi, ga nc'atui p'u ja rā hnini Nicópolis. Porque dī nne ngue ja gānī nthocā p'u rā se'ye. ¹³ Nūnā rā Zenas rā pōngahya ngue rā ley, dāmī fāts'i te honi. Da guehrā Apolos dāmī fāts'i te honi. Güi unni te dā n'yo, 'yo te dādī 'bēdi. ¹⁴ Gātho yō 'yēc'ēi dā bādī ngue jatho dā 'yōrpa rā 'bāxte'u ja te hēmbi. Porque nū'mō hīn tema nho ḥt'rā rā mmic'ēiui rā ja'i, ya hīnte dī muui te ga 'yo rā ja'i.

¹⁵ Gätho ya 'daua dí 'bucähe di zengua'i. Gui xi'ʉ mʉ zi cʉhʉ p'ʉ guí 'bʉi ngue dʉdi zenguagähe. Oja di jʉpi gätho'ahʉ. Da ngʉt'atho.